

A TANTÁRGY ADATLAPJA
Pszichoanalízis és társadalom
Egyetemi tanév 2026/2027

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babes-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Történelem és Filozófia
1.3. Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4. Szakterület	Filozófia
1.5. Képzési szint	Mesterképzés (MA)
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Kritikai elmélet és multikulturális tanulmányok
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Pszichoanalízis és társadalom			A tantárgy kódja	HMM2302
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	dr. Ullmann Tamás egyetemi tanár				
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Ullmann Tamás egyetemi tanár				
2.4. Tanulmányi év	2	2.5. Félév	3	2.6. Értékelés módja	Vizsga
2.7. Tantárgy rendszere	Kötelező			2.8. Tantárgy típusa	Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2. előadás	2	3.3. szeminárium/labor/projekt	1
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	42	melyből: 3.5. előadás	28	3.6. szeminárium/labor	1
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása (ET)					40
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					40
Szemináriumok/ laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása (nagyobb vagy egyenlő a tantárgy naptárában az ellenőrzési feladatokra előírt összóraszámmal)					40
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					16
Vizsgák					4
Más tevékenységek:					-
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszama					140
3.8. A félév összóraszama					42 fiz./182 konv.
3.9. Kreditszám					7

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	
4.2. Kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Az előadások 70%-án kötelező a részvétel, azaz a 14 előadásból minimum 9-en a hallgatónak kötelező jelen lennie.
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	A szemináriumi részvétel kötelező. Az elmaradt szemináriumokat be lehet pótolni.

6.1. A tanulmányi program elvégzése során elsajátított kompetenciák (a tantervből kell átvenni)¹

Szakmai kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CP1	A társadalomtudományok és a bölcsészettudományok kutatási módszereinek kreatív alkalmazása problémamegoldás során, az eredmények érveléssel alátámasztott közlése
CP4	Társadalomkritikai és multikulturális célokat szolgáló közpolitikák és kulturális projektek kidolgozása
Transzverzális kompetenciák	
Kompetencia kódja	Kompetencia
CT1	A kritikai elmélet és multikulturális tanulmányok szakterületének mélyreható ismerete, a képzési programra jellemző elméleti, módszertani és gyakorlati fejlemények ismerete
CT3	A társadalom és a kultúra aktuális problémáinak beazonosítása, elemzése és megoldása a kritikai társadalomelmélet, a multikulturális vagy interkulturális tanulmányok szemszögéből, interdiszciplináris kutatási módszerek alkalmazásával

6.2. A tanulmányi programra jellemző képzési eredmények (a tantervből kell átvenni)²

A tantárgy által megcélzott tanulási eredmények		
Kompetencia kódja	Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)	Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
CP1	Rendelkezik alapvető filozófiatörténeti ismeretekkel és ismeri a főbb filozófiai irányzatokat	Képes érveket megfogalmazni a társadalommal, az emberekkel és az egyénnel kapcsolatos általános és strukturális kérdésekben
CP2	Ismeri a kortárs társadalom- és politikafilozófia, az alkalmazott etika szakterületeinek sajátos elméleti fejleményeit és fogalmait, továbbá a társadalom-, a politika-, kommunikáció- és kultúratudományok, a vizuális és filmtudományok tudományterületein a társadalomkritikával és a multikulturalizmussal kapcsolatos elméleti szempontokat	Képes ésszerűen érvelni az emberi létezéssel, az értékrendekkel, a tudással vagy a valósággal kapcsolatos vitákban
CP3	Képes interdiszciplináris kutatási módszerek alkalmazásával beazonosítani és elemezni a társadalom és a kultúra különböző vetületeit: a társadalmi-gazdasági válságok, a társadalmi és politikai mozgalmak, a multikulturalizmus, a nemzetközi migráció, valamint az interkulturális kommunikáció és mediáció szerepét a kortárs társadalomban	Képes társadalomkritikai és multikulturális célokra irányuló közpolitikákat és kulturális projekteket kidolgozni

7. Tárgy-specifikus tanulási eredmények

Ismeret és megértés (Knowledge and understanding)
1. A hallgató/végzett ismeri a pszichoanalitikus gondolkodás főbb szerzőit, műveit, kérdésfelvetéseit és válaszait.
2. A hallgató/végzett összefüggéseket teremt a klasszikus és a lacaniánus pszichoanalitikus gondolkodás, illetve a fenomenológia és a kritikai elmélet között, összehasonlítja az ezekben megfogalmazott érveket, felfogásokat.

¹ A tanulmányi program tantervéből át kell venni azokat a szakmai és/vagy transzverzális kompetenciákat, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. Minden kompetencia esetében változatlan formában át kell venni a teljes kijelentést, beleértve a kompetencia kódját is, ahogyan a tantervben megjelenik. Amennyiben a két kategória közül valamelyikből nem vesznek át kompetenciákat, a táblázatban az adott kategóriának megfelelő sort törölni kell.

² Meg kell említeni a tanulmányi programra jellemző képzési eredményeket, amelyek fejlesztéséhez az a tantárgy is hozzájárul, amelyhez az adott tantárgyi adatlap készült. A tantárgy típusának (alaptárgy/szaktárgy/kiegészítő tárgy) megfelelő jellemzőket változatlan formában kell átvenni a tantervből, és a kapcsolódó kompetencia jobb oldalán kell feltüntetni.

Specifikus tudományos készségek (Specific academic skills)
1. A hallgató/végzett elemzi és alkalmazza a pszichoanalitikus gondolkodás elgondolásait és fogalmait, leíró-értelmező módszerét.
2. A hallgató/végzett alkalmazza a pszichoanalitikus gondolkodás eredményeit a kortárs világ kulturális-művészeti, társadalmi-politikai és tudományos kérdéseire, illetve a kortárs információs és kommunikációs technológiák, a vizuális és médiakultúra elemzésében és kutatásában.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések ³
Általános bevezetés: a pszichologizmus programja és a pszichologizmus kritikája a fenomenológiában és a pszichoanalízisben	Előadás	
Freud 1. A pszichoanalízis alapjai	Előadás, szövegelemzés	
Freud 2. Topográfiai modell és elfojtás	Előadás, szövegelemzés, vita	
Freud 3. A strukturális modell és az elhárító mechanizmusok	Előadás, szövegelemzés	
Freud 4. Pszichoanalízis és kultúra	Előadás	
A magyar pszichoanalízis története: Ferenczi Sándor	Előadás, problémaelemzés	
Jung és a kollektív tudattalan	Előadás, problémaelemzés, vita	
Lacan 1. Az imaginárius	Előadás, vita	
Lacan 2. A szimbolikus	Előadás	
Lacan 3. A valós	Előadás, vetítés, vita	
Fenomenológia és pszichoanalízis 1. Ricoeur	Előadás, vetítés, vita	
Fenomenológia és pszichoanalízis 2. Dieter Lohmar	Előadás, szövegelemzés	
Kritikai elmélet és pszichoanalízis 1. Erich Fromm	Előadás, vita	
Kritikai elmélet és pszichoanalízis 2: Slavoj Žižek	Előadás, vetítés, vita	

Könyvészet

Jung, C. G.: Az analitikus pszichológia és a költői műalkotás közti összefüggésről. In Bókay Antal – Erős Ferenc (szerk.): *Pszichoanalízis és irodalomtudomány*. Budapest, Filum, 1998. 94-105.o.

Lacan, J.: A tükör-stádium mint az én funkciójának kialakítója. In Bókay Antal et alii (szerk.): *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása*. Budapest, Osiris, 2002. 65-70.

Lacan, J.: Szeminárium Az ellopott levélről. In Kis Attila Atilla – Kovács Sándor – Odorics Ferenc (szerk.): *Testes könyv II*. Szeged, Ictus, 1997. 7-40.o.

Lacan, J.: Részlet a Hamlet-szemináriumából. In Bókay Antal – Erős Ferenc (szerk.): *Pszichoanalízis és irodalomtudomány*. Budapest, Filum, 1998. 402-413.o.

Leibniz, G.: *Újabb értekezések az emberi értelemről*. Budapest, L'Harmattan, 2005.

Lohmar, D. Psychoanalysis and the Logic of Thinking Without Language. In Dieter Lohmar – Jagna Brudzinska (eds.) *Founding Psychoanalysis Phenomenologically*. Phaenomenologica 199. Dordrecht, London, Springer, 2012. 149-167.

Nietzsche, F.: *A vidám tudomány*. Budapest, Holnap, 1997.

Nietzsche, F.: *A hatalom akarása*. Budapest, Cartaphilus, 2002.

Sigmund Freud művei (*Álomfejtés; Bevezetés a pszichoanalízisbe; A patkányember; A farkasember; Rossz közérzet a kultúrában; Totem és tabu*)

Freud, S.: *Álomfejtés*. Ford. Hollós István. Budapest, Helikon, 1985.

Freud, S.: *Az ősválami és az én*. Ford. Hollós István, Dukes Géza. Budapest, Hatágú Síp, 1991.

Freud, S.: A tudattalan. In Uő. *Ösztönök és ösztönsorsok. Metapszichológiai írások* (Freud Művei VII.) Ford. Berényi Gábor, Májay Péter, Szalai István. Budapest, Filum, 1997. 77-114.

Erős Ferenc- Szummer Csaba (szerk.): *Filozófusok Freudról és a pszichoanalízisről*. Budapest, Cserépfalvi, 1994.

Ferenczi S.: *Klinikai napló*. Ford. Végh Katalin. Budapest, Akadémiai, 1996.

Fromm, E.: *Menekülés a szabadság elől*. Ford. Bíró Dávid. Budapest, Akadémiai, 1993.

³ Például szervezési szempontok, ajánlások a hallgatók számára, a kurzushoz/szemináriumhoz kapcsolódó konkrét szempontok, mint például a területen dolgozó szakemberek meghívása stb.

Ricoeur, P.: A bizonyítás kérdése Freudnál. In Erős Ferenc- Szummer Csaba (szerk.): *Filozófusok Freudról és a pszichoanalízisről*. Budapest, Cserépfalvi, 1994. 107-138.
 Sartre, J.-P. : *A lét és a semmi*. Budapest, L'Harmattan, 2006.
 Schopenhauer, A.: *A világ mint akarat és képzet*. Budapest, Európa, 1991. (Második könyv: Az akarat objektívalódása 26§-29§. 189-231.o.)
 Zizek, S.: *A törékeny abszolútum*. Budapest, Typotex, 2011.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Leibniz, 2005, 17-36.	Szövegelemzés	
Freud, 1985. 200-240.	Szövegelemzés	
Freud, 1985, 408-431.	Szövegelemzés, vita	
Freud, 1997, 77-88, 100-104.	Szövegelemzés, vita	
Freud, 1991.	Szövegelemzés, vita	
Ferenczi, 1996.	Szövegelemzés, problematizálás, vita	
Jung, 1998, 94-105.	Szövegelemzés, vita	
Lacan, 2002, 65-70.	Szövegelemzés, vita	
Lacan, 1997, 7-40.	szövegelemzés, vita	
Lacan, 1998, 402-413.	Szövegelemzés, vetítés, vita	
Ricoeur, 1994, 107-138.	Szövegelemzés, problematizálás, vita	
Lohmar, 2012, 149-167.	Szövegelemzés, vetítés, vita	
Fromm, 1993.	Szövegelemzés, vita	
Zizek, 2011, 37-67.	Szövegelemzés, vita	

Könyvészet

Bernet, Rudolf 2012a. Tudattalan tudat Husserlnél és Freudnál. Ford. Ullmann Tamás. *Imágó Budapest* 2[23]/3. 3-24.
 Davis, Walter A. 2011. Agy, elme, psziché: a harmadik terminus megőrzése. *Imágó Budapest* 1[22]/3. 61-76.
 Freud, Anna 1994. *Az én és az elhárító mechanizmusok*. Ford. Horgász Csaba. Budapest, Párbeszéd Könyvek.
 Kandel, Eric R. 2011. A biológia és a pszichoanalízis jövője: egy újragondolt pszichiátria szellemi keretei. *Imágó Budapest* 1[22]/2. 5-44.
 Kihlstrom, John F. 1987. The Cognitive Unconscious. *Science vol. 237.* 1445-1452.
 Laplanche, Jean – Pontalis, Jean-Bertrand 1994. *A pszichoanalízis szótára*. Ford. Albert Sándor et alii. Budapest, Akadémiai.
 Mitchell, S.A. – Black, M.J. *A modern pszichoanalitikus gondolkodás története*. Ford. Dr. Balázs-Piri Tamás. Budapest, Animula, 2000.
 Naccache, Lionel 2006. *Le nouvel inconscient*. Paris, Jacob.
 Pléh Csaba 2011. Kísérleti és neurális Freud-értelmezés ma. *Imágó Budapest* 1[22]/2. 45-76.
 Ricoeur, Paul 1965. *De l'interprétation. Essai sur Freud*. Paris, Seuil.
 Sartre, Jean-Paul 2006. *A lét és a semmi*. Ford. Seregi Tamás. Budapest, L'Harmattan.
 Smith, Nicolas 2010. *Towards a Phenomenology of Repression. A Husserlian Reply to the Freudian Challenge*. Stockholm, Acta Universitatis Stockholmiensis.
 Szummer Csaba 1993. *Freud nyelvjátéka. A pszichoanalízis mint hermeneutika és narráció*. Budapest, Cserépfalvi.
 Szummer Csaba 2014. *Freud avagy a modernitás mítosza*. Budapest, L'Harmattan.
 Tengelyi László 2013. Ősbenyomás és őssasszociáció. In Varga Péter András – Zuh Deodáth (szerk.) *Kortársunk Husserl*. Budapest, Eötvös. 69-85.
 Waldenfels, Bernhard 2005. *A normalizálás határai*. Ford. Csátár Péter, Kukla Krisztián. Budapest, Gond-Cura.
 Whelsh, Thalia 2002. The Retentional and the Repressed. Does Freud's Concept of the Unconscious Threaten Husserlian Phenomenology? *Human Studies* 25. 165-183.

9. Értékelés

Tevékenység típusa	9.1 Értékelési kritériumok ⁴	9.2 Értékelési módszerek ⁵	9.3 Aránya a végső jegyben
9.4 Előadás	Az előadáson átadott ismeretanyag elsajátítása, ennek megfelelő alkalmazása és használata	Az ellenőrzés folyamatosan történik a félév során a vitákba való bekapcsolódás révén, valamint a félévi záróvizsgán	20%

⁴ Az értékelési kritériumoknak közvetlenül tükrözniük kell a tanulmányi program és a tantárgy szintjén kitűzött képzési eredményeket. Pontosabban, a várható képzési eredményeknél felsorolt eredményeket értékelik.

⁵ Javasolt mind a végső kiértékelési módszerek, mind a folyamatos kiértékelési stratégia meghatározása.

	A pszichoanalízis és a pszichoanalitikus társadalomkritika filozófia témáinak, problémafelvetéseinek, fogalomkészletének és leíró-értelmező gyakorlatának a megfelelő elsajátítása, illetve alkalmazása	Félév végi, szóbeli záróvizsga	50%
9.5 Szeminárium / Labor	A szövegek értelmezésben való aktív részvétel	Szöveg bemutatása, szövegek értelmezésében való aktív részvétel	20%
	Vitákban való aktív részvétel	Az ellenőrzés folyamatosan történik végig a félév során, a vitákban való állandó, aktív részvétel révén	10%
9.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
- Az előadásokon 70%-os, a szemináriumokon 100%-os részvétel - Minimum egy szemináriumi szöveg bemutatása a félév folyamán - A vitákban, szövegek megbeszélésében való állandó, aktív részvétel			

10. SDG-ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)⁶

	☐	A fenntartható fejlődés általános ikonja						
								
☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
								Nem alkalmazható
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kitöltés időpontja:

Előadás felelőse:

Szeminárium felelőse:

2026. 03. 21.

dr. Ullmann Tamás egyetemi tanár

dr. Ullmann Tamás egyetemi tanár

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

Intézetigazgató

dr. Nagy Róbert-Miklós egyetemi docens

⁶ Válasszon ki egyetlen olyan ikont, amely az [Egyetemi folyamatban történő alkalmazására vonatkozó eljárás](#) szerint legjobban illeszkedik az adott tantárgyhoz. Ha a tantárgy általánosságban foglalkozik a fenntartható fejlődéssel (pl. bemutatja/bevezeti a fenntartható fejlődés általános kereteit stb.), akkor a Fenntartható Fejlődés általános ikonja rendelhető hozzá. Ha egyetlen ikon sem vonatkozik a tantárgyra, válassza az utolsó opciót: „Nem alkalmazható”.